

הגנה נ"ט לכוחות מוטסים

מיג"ר תאודור סנדק*

המוטסת ה-82 במהלך מבצע "גן השוק". דיכוייה זו נזקקה בעת המבצע ל-264 טון אספקה מדי יום, כמות שעלתה בהרבה על 175 הטון היומיים להם נזקקה אותה הדיכוייה במהלך המערכה באיטליה שנה וחצי קודם לכן. עובדה זו לא רק שהטילה עומס נוסף על קווי ההספקה הרגישים בלאו הכי, אלא גם הצריכה את העסקתו של כשליש מכוח האדם שבדיכוייה באיסופה של האספקה ובהפצתה. קשה לכנות זאת שימוש יעיל בכוח אדם בהגנה!

לבסוף יש להזכיר את מתקפת הנגד של היטלר בארדנים, שבמהלכה הופעלו הדיכוייות ה-82 וה-101 ככוחות חי"ר רגילים נגד כוחות גרמניים משוריינים וממוכנים.

קרב זה סיים תקופה בה עסקו הכוחות המוטסים האמריקניים בבעיות של הגנה נ"ט. 28 שנים חלפו מאז אותו קרב לפני שהחלה התעניינות מחדשת בנושא.

ממלחמת העולם השנייה הוסקו שתי מסקנות, אשר עתידות היו להשפיע במידה מכרעת על ההגנה נ"ט של הכוחות המוטסים. האחת — הגנה קשוחה, המבוססת על תפיסת מאחזים המתעלים את האויב לשטחי הריגה, יכולה להביס שריון. השנייה — הבעיות הלוגיסטיות הכרוכות בהפעלת כוחות מוטסים הן סבוכות, והן עתידות להיות מורכבות עוד יותר, ככל שהדיכוייה המוטסת תעבור מהליכי מודרניזציה מואצים יותר.

התקופה שלאחר מלחמת העולם השנייה

לאחר תקופה בה התמקדה תשומת הלב הלא-אומית בנושאים כגון מדיניות של תגמול מאסיבי, מלחמות "חתרניות" וטקטיקות של שדה הקרב האטומי, עוררה מלחמת ששת הימים את הצבא להיות מודע למציאותו של שדה הקרב הקונבנציונלי בו מתנהלת מלחמה בעצמה בינונית**. למרות מעורבותה של

בעלות הברית, שכונה "טנק". טקטיקאים כפילד-מרשל פון לב פיתחו את עקרונות ההגנה נ"ט על בסיס אסטרטגיית ההתשה. לדעתו, יש לנקוט "הגנה עקבית ושקולה" תוך הפעלת כל כלי-הנשק בצורה הטובה ביותר, כדי לאלץ את שריון האויב להילחם על כל מטר ומטר. מאוחר יותר הוא סיכם מה דרוש לחי"ר כדי שיוכל להדוף כוח משורייני:

- מדיעין.
- סיוע אוירי חזק.
- נשק נ"ט נייד הממוקם בחזית.
- הצבת מכשולים בחזית, באגפים, בפערים שבין הנקודות המוגנות ובעורף.
- חסימת צווארי בקבוק.
- תכנון קפדני של פריסת הארטילריה ואופן הפעולה.
- שימוש יעיל בעשן ובגאז.
- קשר טוב וצינורות פיקוד אמין.
- למרות שאלה הם אותם עקרונות בסיסיים המנחים את ההגנה נ"ט של חיל הרגלים של צבא ארה"ב כיום, מעניין לציין, שפון לב הגה אותם בין שתי מלחמות העולם, בשעה שארה"ב שקעה בענייניה שלה, בעוד צבאה מזניח את פיתוח הטקטיקה לשריון וללחימה נ"ט.

מלחמת העולם השנייה

במהלך מלחמת העולם השנייה עוצבה טקטיקת הלחימה של חי"ר בשריון, ועמדה פעמים רבות במבחן. גם היחידות המוטסות החדשות פיתחו טקטיקות משלהן כדי להביס את הטנק. ב-10 ביולי 1943 הוצנחה פלוגה א' מצוות קרב מוצנח 505 בסיציליה כשהמשימה שהוטלה עליה הייתה להתמודד נגד שריון גרמני. הצנחנים חפרו עמדות נ"ט כדי לתעל את הטנקים בעת התקפתם, ואחרי כן השמידו אותם בזה אחר זה באמצעות צוותי בווקה קטנים. למרות שכמה טנקים הצליחו להבקיע דרך ההגנה, הרי הם לא היו יעילים, וההתמודדות הייתה בבחינת ניצחון לחי"ר המוטס נגד כוח משורייני.

אולם בפני הכוחות המוטסים ניצבו בעיות רבות במהלך מלחמת העולם השנייה. הלוגיסטיקה הייתה, למשל, בעיה עבור הדיכוייה

מאז הופעת הטנק במלחמת העולם הראשונה, הפכה הבעיה של התמודדות כוח חי"ר קל נגד כוח משורייני לסיוט עבור כל טקטיקאי. רבים ניבאו כי הקיץ הקץ על החי"ר הקל בשדה הממוכן. דיכוייות החי"ר הועמדה בנחיתות בכוח האש וביכולת התמרון שלה לעומת הכוח הממוכן, שלרשותו הועמדו פחות אנשים, אך יותר מכוונות, וטכנולוגיה שהשתכללה בלי הרף. קיומן של דיכוייות החי"ר הוצדק בכך שביכולתן להילחם בכל שטח שהוא, להוות כוחות תגובה מהירים החיוניים לשמירה על עצמה לאומית, וכן הודגשה עלותן הנמוכה בהשוואה לדיכוייות הממוכנות.

אולם ההיסטוריה הוכיחה ש-יחידות חי"ר קלות עשויות להיות מופעלות נגד כוחות משוריינים. עובדה זו האיצה את פיתוחה של דוקטרינה להגנה נ"ט עבור כוחות חי"ר. הדיכוייה המוטסת, שהיא הקלה שבדיכוייות החי"ר, נאלצה להתאים דוקטרינה זו לצרכיה מיוחדים.

מלחמת העולם הראשונה

בספרו "הגנה" כותב הפילד-מרשל הגרמני ריטר פון לב: "מטרת ההגנה היא לשבור את כוחו של התוקף, להתחמק ממהלומותיו, להחלישו ולהקזיז את דמו".

במלחמת התפירות של מלחמת העולם הראשונה ניצבו אנשי החי"ר הגרמני לראשונה מול בעיית ההישרדות נוכח האיום החדש של

* המחבר נמנה על סגל ההדרכה של המכללה למנהל ותקצוב של מערכות ההגנה בפורט בלוואר רגינייה. הוא כונן המכללה לפיקוד ומטה של זרוע היבשה האמריקנית ובעל תואר מוסמך בלימחי צבא.

** מלחמה בעצמה בינונית (mid intensity war) הנו מונח אמריקני המציין מלחמה קונבנציונלית בהיקף מלא הנבדלת ממלחמה אטומית (עצמה גדולה) וממלחמת גרילה (עצמה קטנה).

ארה"ב במלחמת ויאט-נאם, הרי את הלקחים החדשים בדבר הפעלת חי"ר נגד שריון הסיקו הטקטיקאים האמריקניים רק בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

כדי להביס את התקפות הנגד המשוריינות של צה"ל ב-1973, הפעילו המצרים בממוצע 55 כלי נשק נ"ט על כל 1000 מטרים של חזית. העמדות נ"ט שלהם סייעו אלה לאלה באופן הדדי והיו בנייות לעומק, כאשר בחזית מופעלים R.P.G.-7, מחפים עליהם טילי "סאגר", ובדרג השלישי ממוקמים טנקים וטילי "סאגר" נוספים. על-ידי כך שהפעילו את כלי הנשק נ"ט בטווחיהם המידיים ובנטרלם את חיל האוויר הישראלי באמצעות הגנה נ"מ יעילה מעל לאזור הקרב העיקרי, הצליחו המצרים להדוף בזו אחר זו את התקפות השריון של צה"ל.

ממלחמת 1973 עולות כמה עובדות שנודעת להן משמעות רבה להגנה נ"ט של הכוחות המוטסים. ראשית, מלחמה זו הדגישה פעם נוספת את חשיבותה של העליונות האווירית לניהולה של הגנה יעילה. שנית, במהלך המלחמה ניתן היה לעמוד על יעילותן הרבה של המערכות נ"מ ועל הצלחתן הרבה של הדור הנוכחי של הנשק נ"ט, ושלישית, הובהר, ששדה המערכה המודרני צפוף במטרות רבות, וכי את המלחמה הקונבנציונלית מהעצמה הבינונית מאפיינת המהירות הרבה בה היא מתנהלת.

התפתחויות אחרונות

ב-1973 הועמדה הדיביזיה המוטסת ה-82 בכוננות לקראת הפעלתה האפשרית במזרח התיכון ככוח מייצב. ברור היה, שנוכח המספר הגדול של הטילים שבזירה אפילו הפעלתה של הדיביזיה במבצע הגנה עלולה להיות כרוכה בסכנה מרובה לעצם קיומה. 28 שנים לאחר מערכת הארדנים עמד חיל הרגלים המוטס של צבא ארה"ב בידיים ריקות מנשק נ"ט וללא טקטיקה מתאימה ללחימה נ"ט.

למרות שב-1972 החלה הדיביזיה המוטסת ה-82 לפתח טכניקות ללוחמה בשריון, הרי רק לאחר מלחמת יום הכיפורים היא החלה לעבד ברצינות דוקטרינה ותכנית אימונים מתאימים. ב-1974 התפרסם בכתב העת "Infantry" מאמר שפירט את עיקריה של דוקטרינה זו הלחימה של חי"ר ממוכן בשריון, דוקטרינה זו נוסחה על-ידי בית הספר לחי"ר של צבא ארה"ב שבפורט בנינג, ג'ורג'יה. באותו מאמר הוצגו גם כמה מהפתרונות האפשריים למשימות החירום של הדיביזיה המוטסת ה-82 בשדה המערכה המשוריינת המודרני. כפי שצוין קודם לכן, עקרונותיה של הגנה זו נשענים על דוגמאות היסטוריות ועל תורות שנוסחו כבר בעבר.

הטקטיקה של "הגנת הארכיפלג" מבוססת

על סדרה של מוצבים נגד טנקים, הערוכים לעומק, ואשר מטרתם היא להתיש את שריון האויב בשעה שהוא חודר לשטח המוגן. המוצבים ממוקמים כך שיוכלו לסייע זה לזה באופן הדדי. לרשותם עומדים סיוע ארטילרי, סיוע אווירי צמוד וכוחות הנדסה. בשעה ששריון האויב מתקדם דרך מערך ההגנה, הוא מוצא עצמו מותש על-ידי איי ההתנגדות, שבאגפים ובעורף. שיטה זו של הגנה מונעת התמחדות מרעפת מידית, ודוחה אותה לשלב שלאחר פיצולו והחשתו של כוח האויב. או מוכנסים לקרב כוחות משוריינים וממוכנים שהוחזקו בעתודה בעורף, ומשימתם היא להשמיד בהדרגה את שארית כוחותי המ"פוצלים של האויב. כמו כן ניתן להתחזק בעורפו של מערך ההגנה כוחות מיוחדים, שמטרתם לפגוע בקווי ההספקה והקשר של האויב בעיצומה של מערכת ההגנה.

לשיטת הגנה זו כמה מאפיינים, העושים אותה מתאימה גם לכוחות מוטסים:

- "הגנת הארכיפלג" הנה שיטת הגנה היקפית, כך שאין בנמצא עמדות קוויות שניתן לאגוף. הדבר חשוב במיוחד לכוח מוטס, שחייב לרוב להגן על מרחב בן 360° , בתוך שטח עוין.

- עמדות ההגנה נמצאות בעומק מרבי ברחבי האזור עליו מגן הכוח המוטס.

- ניתן לנצל מכשולים טבעיים או לבנות מכשולים מלאכותיים כדי לתעל את האויב לשטחי הריגה או לעבר עמדות ההגנה האחרות.

- הכוח המשוריינת הנתקל בהגנה כזו ניצב בפני קשיים רבים:

- קשה לו לאתר את היחידות המגנות.
- כל שטח בלתי עביר הנו בבחינת מארב אפשרי.

- אין הגנה קווית שניתן להבקיע, ואין כוחות שניתן לאגף.

- אש מסייעת מבחבזת בחלקה הגדול על מטרות חסרות חשיבות.

- הכוח התוקף חייב לנהל שורה של קרבות קטנים במקום קרב אחד מכריע, שכן הוא מותקף מכיוונים רבים, לרוב בעת ובעונה אחת.

- לבסוף, היחידות המגנות אינן מהוות מטרה לנשק גרעיני.

בהמשך המאמר על "הגנת הארכיפלג" הופיע פרסום של חזון אימונים 7-24 בנושא "שיטות וטקטיקות ללוחמת חי"ר ממוכן בשריון". פרסום זה הנו דוקטרינת הלחימה הנוכחית של צבא ארה"ב עבור חי"ר ממוכן בהגנה פעילה. חזון האימונים מדגיש שההגנה לעומק הנה תפיסה המתאפשרת הודות להכנסתם לשימוש של הטילים החדשים שטווחם מגיע עד 3000 מטר. דוקטרינת חי"ר זו, כדוקטרינות קודמות, מדגישה אף היא את חשיבותו של התכנון המפורט בכל הרמות,

שנועד להביא לניצול אופטימלי של אש ההגנה. את שטחי ההריגה עבור השריון קובעים במקומות חיוניים שאותם חייב האויב לחצות, והאש של היחידות המגנות מכוונת לעבר שטחי ההריגה שבאחריותן.

קל יחסית לפקד ולשלוט על הכוחות המגנים, כתוצאה מהימצאותם של מכשירי קשר אורגניים בכל כוח ממוכן, אך אין הדבר מפחית מהצורך לעשות פעולות הכנה מדור-קדקות עוד טרם הקרב. יש צורך לקבוע במדויק את שטחי ההריגה עבור טנקי האויב, וכן יש לקבוע נקודות מוצא ארטילריות, גזרות אש, גבולות גזרה, ולהקצות נתיבים קרקעיים ואוויריים עבור כוחות פנויים.

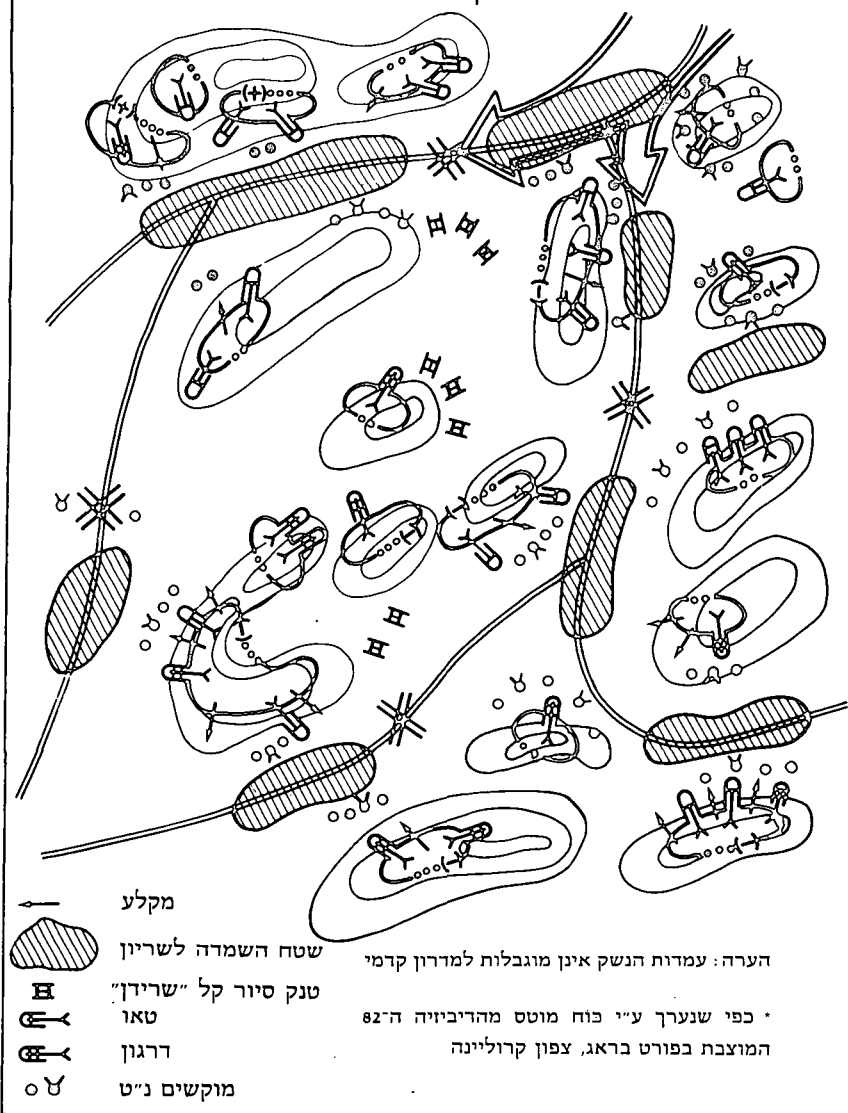
בפברואר 1977 פורסם "הספר הכחול" אודות "הגנה נ"ט לכוחות מוטסים", ובו באו לידי ביטוי תפיסות שגובשו על-ידי הדיביזיה המוטסת ה-82, בצירוף מסקנות שהוצאו ממשחקי מלחמה, שניהלה דיביזיה זו. עקרונות ההגנה הבאים לידי ביטוי בספר זה חוזרים על עיקריה של תכנית הארכיפלג לפיהם מתארן החי"ר המוטס להגנה נ"ט באמצעות היערכות לעומק, כאשר מחלקות ואף חצאי מחלקות מתמקמות בעמדות קרב, המחפות הודית אלה על אלה. כל עמדת קרב מאורגנת סביב כלי נשק נ"ט (טאו ודרגון).

ציור 1 מציג מערך נ"ט טיפוסי. כל האש מרוכזת לעבר שטחי ההריגה שבין העמדות. ניתן לשנות מעט שיטת הגנה זו על-ידי כך שממקמים כוחות גם על גבי שטחים החיוניים לאויב כדי להשיג חופש תמרון.

צורת ההגנה ההיקפית לעומק המוצגת בציור 1 יכולה לשמש מודל להיערכות חטיבתית במסגרת דיביזיה בהגנה. (ציור 2). היחידות השונות יכולות לקבל את אספקתן ישירות בדרך האוויר, והדבר מקטין את הצורך בכוח אדם למטרות לוגיסטיות. כפי שקרה בהולנד ב-1944. מרכזו של אזור הפעולה הדיביזיוני עשוי עתה להכיל רק מפקדה ניידת אחת או שתיים וכן את המסוקים של הכוח המוטס בהן. את חגורות הביטחון החטיבתיות קובעים במרחק שבין 4 ל-8 ק"מ מאזור הקרב הראשי. בתוך החגורות מציינים מטרות אפשריות עבור ארטילריה וסיוע אווירי לקראת התקפתו של האויב, וכן מנצלים אותן להפקת מודיעין. ניתן להציב בהן כוחות קדמיים שמטרתם תהיה לפגוע בעורפם של דרגים שניים ושלישיים העושים את דרכם לאזור הקרב העיקרי.

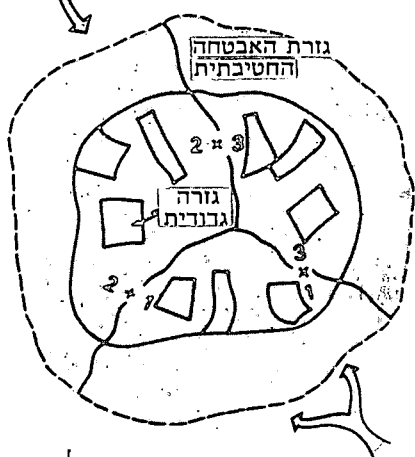
בטווחים שמעבר לחגורות הביטחון עשויים אלמנטים של סיור בשיתוף פעולה עם ארטילריה ואוויר לעכב ולהתיש את האויב הנמצא בדרכו לאזור הקרב הראשי. ברגע שכות השריון של האויב נכנס לגזרה החטיבתית הוא מוכה מהאגפים ומעורפו באופן שכבר עמדנו עליו. האויב מפלס דרכו לעבר הנקודה החלשה שבהגנה שלנו, ומוצא

מערך נ"ט אפייני

ציור מס' 1

מרחב הפעולה של הכוח המוטס

דרכי גישה משוערות לאויב

ציור מס' 2

עצמו בתוך אזור הריגה נוסף. קרב כזה נמשך עד שקורה אחד משלושת הדברים הבאים:

- האויב סופג אבדות כבדות מדי והוא מחליט לסגת באותה דרך שהבקיע לעצמו.
- הוא מוחש עד כדי אי יכולת לבצע את המשימה.

- הוא מצליח להבקיע דרך ההגנה החטיבתית, אך אינו מוצא שום אזור עורפי שאותו ניתן להשמיד, אלא רק אזור חטיבתי נוסף ולכן בסופו של דבר נותרת לו רק האופציה הראשונה.

ניתן להחזיק בכוח עבודה שמשמיתו עשויה להיות החזקה פיזית של גורה חיונית כלשהי. הכוח המוטס במסוקים שבמסגרת פלוגת מסוקי התקיפה המצויה בכל גדוד, יכול לפעול נגד המאמץ המרכזי של האויב, או כנגד דרגים עורפיים.

את ההגנה ניתן לארגן גם בקווים ישרים יותר, אם אגפיה של הדיביזיה מוגנים, ואם רוחבה של ההגנה ועומקה מספיקים כדי להבטיח שכל כוח שיבקיע דרכה ימצא עצמו בסוף הדרך כשהוא מוחש כליל. במקום להיערך ב-360° יכולה הדיביזיה לבחור צורת היערכות אחרת, המנצלת היטב את תנאי השטח, תוך שימת לב לנתיבי התקיפה האפשריים של האויב.

סיכום

מאחר שכל מערכות הנשק מאז מלחמת העולם הראשונה משתפרות ללא הרף בטווח, בדיוק ובמידת הקטלניות, הרי שכל הלקחים המבוססים על התמודדויות קודמות של חי"ר קל בשריון אינם בהכרח תקפים גם לימינו. אולם לא רק כלי הנשק השתפרו מאז אלא שמהליך דומה עבר גם על גורמים אחרים המשפיעים על הקרב, כגון צידוד קשר, מחשבים ואפילו כישוריהם של החיילים והמפקדים. לפיכך יש לוודא שהעקרונות שנדונו כאן ייבחנו על רקעם ההיסטורי, וכי ינהגו בוהירות גם כלפי אותם עקרונות הנחשבים לשימיים.

הסקירה של התקדימים ההיסטוריים המצויה "בספר הכחול" נועדה להגביר את המודעות ללוחמת החי"ר המוטס בשריון. למרות שהדוקטרינה שגיבשו לעצמם הכוחות המוטסים לא עמדה במבחן המציאות, הרי שנכונותם של העקרונות השונים, הנמצאים ביסוד שיטת ההגנה של עמדות בעומק, כבר הוכחה בעבר.

ישנה כיום הבנה גדולה יותר לבעיות הפיקוד, השליטה, הלוגיסטיקה ולקשיים הנובעים מהגנה מקוטעת המפצלת את שדה הקרב למערכות משנה מרובות, ועדיין יש צורך במחקר ופיתוח נוספים. יש לצפות לכך שבעתיד יועלו פתרונות טובים יותר לבעיות אלה, וכי לחימה בכוחות משוריינים תמשיך להיות משימה עתידית לדיביזיה מוטסת.